

Hjegd Tidende

Udgivet af

LOKALHISTORISK FORENING
FOR SLANGERUPEGNEN

35 årgang

Nr. 1

1. marts 2019

Foto: Slangstrup Online

Vægterne i Slangstrup samt kommende konfirmander på vej til juletræstænding på Rådhuspladsen.

Vægterne i Slangstrup..... side 6

Læs også

***Slangstrup Håndværker- &
Handelsforening 1919 - 2019.....side 18***

Formanden har ordet

Vi har været igennem en mørk vintertid, og siger nu velkommen til foråret i 2019 med denne udgave af Ejegod Tidende.

2018 sluttede af med manér, da Foreningen modtog en stor donation, som vi er meget rørte og taknemmelige over . Der kan læses mere inde i bladet under afsnittet ”Løst og fast fra Den gamle Smedje”.

Foredraget af Asger Berg om Ole Kollerød, der desværre blev udsat i november, vil nu blive en realitet i Aktivitetshuset tirsdag den 12. marts kl. 19.30.

Som nævnt i Ejegod Tidende nummer 4, indkalder vi vores medlemmer til Ordinær Generalforsamling samme sted tirsdag den 26. marts ligeledes kl. 19.30.
Dagsorden følger her i bladet.

Vi nævner også vores næste udflugt, som går til Næstved lørdag den 13. april.

Vi håber på stor tilmelding fra medlemmerne.

Tidligere har medlemmerne i de 4 historiske foreninger i Frederikssund kommune haft gratis adgang til bl.a. Frederikssund museum, Færegården. Fra 1. maj i år skal der betales entre ved besøg til de forskellige udstillinger under Roskilde Museum.

Til slut en stor tak til alle vores frivillige medarbejdere for jeres engagement i foreningen, både på Arkivet og i Den gamle Smedje.

Jens Lindgreen

Foreningsnyt

Indkaldelse til Ordinær generalforsamling

Tirsdag den 26. marts 2019 kl. 19:30 i
Aktivitetshuset Kongshøj
Kannikestræde 2C

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Regnskabet fremlægges.
4. Indkomne forslag.
5. Kontingent for år 2020

Bestyrelsen foreslår ændret kontingent : 250 kr. pr. husstand og 200 kr. for pensionister, ligeledes pr. husstand

6. Inger og Birthe Larsens Mindelegat
Bestyrelsen ansøger om frigivelse af hovedstolen til foreningens aktiviteter til

bl.a. Ejegod Tidende, bogudgivelser, foredrag og udflugter.

7. Valg til bestyrelsen. På valg er:

Jens Lindgreen, Torben Møller, Henny Bøgh og Irene Nielsen.

Suppleanter er valgt i 2018 for 2 år: *Jørgen Rasmussen, Susanne Havsholm og Aase Nielsen.*

Revisor er valgt i 2018 for 2 år: *Per Westh og Jørgen Barslev samt revisorsuppleant Bo Eldrup*

8. Eventuelt

Evt. forslag skal være Foreningen (tlf.: 4735 2372) i hænde senest den 19. marts 2019.

Husk

Indbetaling af kontingent for 2019

Turudvalget

Af: Henny Bøgh og Irene Nielsen

Redigering: Irene Nielsen

Foredrag i Aktivitetshuset, Kannikestræde 2c
Tirsdag den 12. marts 2019 kl. 19:30

Asger Berg vil fortælle os om Ole Kollerød - en berygtet forbryder

Gratis for medlemmer
Ikke medlemmer kr. 30,-
Der vil blive serveret øl/vand i pausen.

Asger Berg, lokalhistorisk forfatter - også kendt som "Lars Kanit" - har arbejdet med Ole Kollerøds historie i mange år. Ikke mindst har Asger Berg ved at studere myndighedernes samtidige kilder fremskaffet ny viden om den berygtede og berømte forbryder fra 1800-tallet. Ole Kollerød blev anholdt på en markedsdag på Hestetorvet i Slangerup.

I foredraget vil han særligt komme ind på Kollerøds tilknytning til Slangerup-egnen.

I 2017 udgav Berg således hæftet "Morderens datter", som han vil tage med, og som koster 129,95 kr.

Vores næste udflugt vil finde sted:

LØRDAG DEN 13. APRIL 2019

med afgang fra Kirketorvet kl. 9:30

Turen går til Næstved, hvor vi vil besøge:

Her vil vi blive modtaget af Gitte Kristensen, som vil forklare os hvad huset rummer.

Udstillingen er i 3 etager.

For dårligt gående findes der en lille elevator som kan hjælpe dig op og ned imellem etagerne.

Bliver benene trætte findes der også taburetter hvor du kan hvile dig undervejs.

**NÆSTVED
AUTOMOBIL, NOSTALGI
& SAMLER MUSEUM**

**3.400 m² FYLDT MED:
160 biler, 60 motorcykler og
knallerter, landbrugsmaskiner,
fly, værksteder og små
forretninger fra 50'erne samt
meget, meget mere...**

**Billetter til turen kan
købes på Arkivet
fra mandag
den 25. marts 2019
kl. 9 - 12
til en pris af
kr. 250.**

Når vi har været udstillingen rundt, vil vores forening vanen tro, beværte jer med en frokost. Dette foregår i museets "Veteran Café".

Efter en forhåbentlig dejlig oplevelse, kører bussen retur til Slangerup, hvor vi forventes at **ankomme ca. kl. 16.**

Vægterne i Slangerup

Af: Karen Sinding Christoffersen

Redigering: Irene Nielsen

Tidligere tiders Vægtere

De tidligste kilder til vægterkorpset mener at vide, at Biskop Krag (biskop i Roskilde fra 1290, www.roskildehistorie.dk fortæller lidt om ham) i 1291 udstedte en forordning for et vægterkorps i den by, men det første vægterkorps i København blev etableret i 1683 ved videnskabsmanden Ole Rømer som en gade- og brandvagt, der skulle patruljere i byens gader for at holde nattero og orden, og for at slå alarm, hvis brand skulle opstå.

Dog anføres det i en bog skrevet af Jacob Davidsen med titlen "Fra Det Gamle Kongens København", trykt første gang i 1880, udgivet i 1910 på Gyldendals Forlag, at der allerede i 1443 har været en nattevagtjeneste i København. Dette fremgår angiveligt af Christoffer af Bayerns Stadsret

if hvilken det om "Kongens og Stadens Vægtere" hedder: "Naar en Vægter, efter at Klokkeren er slagen Ni, nogen antræffer paa Gaden, da skal han ham lede til sit Herberg, men har han ikke Herberg, da skal han stille Borgen, eller og sættes i Stadens Gemme indtil om Morgen, og skal han da gøre Regnskab for sig, hvorfor han gik saa sildig paa Gaden.

Naar der ringes om Aftenen paa Vagt, da skulle alle Vægtere være paa deres Sted, og enhver passe paa sin Vagt indtil om Morgen, naar der bliver ringet af Vagt, og da skulle Portnerne komme til Portene og være der paa til om Aftenen, de blive tillukte." Som det lader til, blev disse Vægtere senere afskaffede. I det mindste synes dette at fremgå af Frederik den Andens Brev af Decbr. 1567, hvori det omtales, at "Borgmester og Raad i Kjøbenhavn ere til Sinde at tage udi Tjeneste saa mange duelige Karle, som behov gøres, hvilke altid skulle våge udi Portene, paa Voldene, og om Natten paa Gaderne, men som altid skulle blive i Byen og ingen anden Steds bruges, uden Herr Borgmester og Raad have dem Behov." 1581 blev det befalet Borgmester og Raad at have flittigt Tilsyn med denne omgående Nattevagt, "saa de maatte afværge Ildebrand, Mord og Tyveri, samt se til, at ingen af Stadens Indvånere, af hvad Stand de end være kunde, unddrage sig den for alle fælles Byrde, Nattevagtjenesten medfører.

I henhold til Gyldendals Store Encyklopædi hørtes fra kl. 20 til 05 afsyngning af vægtervers – første gang nævnt i kilder fra 1683. Når talen er om vægterordningen i gamle Slangerup by, må det nævnes, at Thomas Kingo tillægges en, eller menes af have redigeret en gammel, vægtersang, hvilken redigering angiveligt skulle vedrøre især versene kl. 9, 10 og 12:

*Vægtersang
Tekst: Thomas Kingo
Melodi: Thomas Laub*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 8.
Når mørket jorden blinder,
og dagen tager af,
den tid os da påminder
om dødens mørke grav.
Lys for os, Jesu sød,
ved hvert et fjed
til gravens sted,
og giv en salig død!*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 9.
Nu skrider dagen under,
og natten vælger ud.
Forlad for Jesu vunder
vor synd, o milde Gud!
Bevare kongens hus,
samt alle mand
i disse land
fra fjendens vold og knus!*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 10.
Om du vil tiden vide,
husbonde, pig' og dreng,
da er det på de tide,
man følger sig til seng.
Befal dig Herren fri!
Vær klog og snild!
Vagt lys og ild!
Vor klokke er slagen ti.*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 11.
Gud Fader os bevare,
de store med de små!
Hans hellig engleskare
en skanse om os slå!
Selv vogte han byen vel!
Vort hus og hjem
har Gud i gem,
vor ganske liv og sjæl!*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 12.
Det var ved midnatstide,
vor frelser han blev født,*

*til trøst al verden vide,
som ellers var forødt.
Vor klokke er slagen tolv!
Med tunge og mund,
af hjertens grund
befal dig Gud i vold!*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 1.
Hjælp os, o Jesu kære!
Vort kors i verden her
tålmodelig vi bære,
der er ej hjælper fler.
Vor klokke er slagen et.
Ræk os din hånd,
o frelsermand!
så vorder byrden let.*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 2.
Dig, milde Jesu lille,
som, mig til salighed,
i mørket fødes ville,
ske pris i evighed!
Du værdig Helligånd!
Oplyse mig
evindeligt,
at jeg dig skue kan.*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 3.
Nu skrider natten sorte,
og dagen stunder til.
Gud lad dem blive borte,
som os bedrøve vil!
Vor klokke er slagen tre.
O Fader from,
vend du os om!
Din nåde os betee!*

*Hov vægter! Klokkeren er slagen 4.
Dig evig Gud ske ære
i høje himmelkor,
som vægter ville være
for os på jorden bor.
Nu op på morgenvagt!*

For natten god
fald Gud til fod,
tag tiden vel i agt!

Hov vægter! Klokken er slagen 5.
O Jesu, morgenstjerne!
vor konge i din vold
befale vi så gerne,
vær du hans sol og skjold!
Vor klokke er slagen fem.
Kom blide sol
fra nådens pol,
oplys vort hus og hjem.

Men der eksisterer flere versioner af en vægtersang. Således har Jacob Davidsen i sin bog i kapitlet ”Kjøbenhavns Vægterkorps og Vægterversene”, følgende at bemærke om Vægtersangen:

Henrik Peter De Voss

*Om Forfatteren til Vægtersangen har der været Tvivl blandt de Lærde. Nogle, deriblandt Rasmus Nyerup*¹, havde antaget, at den skyldtes Digteren Anders Christensen Arreboe, til hvis hjertelige og simple Digting den i Ånd og Tone passer. Men da han allerede døde 1637, og det ikke vides, om Vægtersangen er indført før den Tid, er der langt større Grund til at antage, hvad ogsaa de fleste mene, at vor store, i 1703 afdøde Salmedigter Kingo er Forfatteren, hvis Ånd, Tanker og ejendommelige Form, som de vise sig i hans religiøse Digtinge, ogsaa paa en smuk Måde genfindes i denne Sang.*

Hvem der har komponeret Melodien, er ikke bekendt, sandsynligvis har den været en gammel Salmemelodi. Den kom heller ikke ret frem ved Brugen, thi i Reglen var Vægterne ingen Sangvirtuoser.

Som Kuriosum kan anføres, at Sangen er oversat både til Engelsk (af R. S. Ellis, forhen britisk Legationspræst i København) og to Gange, til Fransk af Dargaud og A. de Flaux, to franske Rejsende, der i Begyndelsen af Årene '60 besøgte Danmark. Anders Christensen Arrebo blev født 2. januar 1587 i Ærøskøbing og døde 12. marts 1637 i Vordingborg.

*¹ Rasmus Nyerup (født 12. marts 1759 i landsbyen Nyrup ved Glamsbjerg på Fyn, død 28. juni 1829 i København) var en dansk litteraturhistoriker, sprogforsker og bibliotekar.

Ejegod Tidende har tilrettet Davidsens tekst under ærbødigt omgang med datidens retskrivning, kun for at lette læseværdien.

Om Vægternes arbejdsopgaver og aflønningsforhold kan videregives følgende fra J. Davidsens bog:

De skal med Flid, Årvågenhed og Ædruelighed tage vare paa deres Poster fra den Tid de samme antræder, som er hver Aften, så snart det er mørkt om Vinteren, og indtil Kl. 7 om Morgenen, og om Sommeren fra Kl. 9 om Aftenen til Kl. 5 om Morgenen. De skal hver Time uden for hvert Huus, såvidt deres Post går, råbe hvad Klokken er slagen, og de sædvanlige Vægter-Vers, samt hvad Vinden er, og desuden hver Time gå deres Post nogle gange igennem, og nøje give Agt og iagttage om Ildebrand, endog uden for deres Poster, paa Stadens Grund skulde opkomme, eller Mord, Tyveri, Indbrud eller anden Ulejlighed paa deres Poster skulle forefalde, ligesom de og have at tilse, især de som nærmest derved har Vagt, at ingen beskadiger Træerne, Grøfterne eller Anonyme.

I marts 1860 bortfaldt gadevægternes pligt til alarmering ved piben (stød i fløjten) og brandråb i almindelighed; den skulle kun finde Sted paa udtrykkelig befaling af brandmajoren, og instruxen lød på anskrig om

Ildsvåde om Aftenen eller Natten, på deres Post eller noget andet Sted uden for Staden, paa dens Grund, opkomme, må den Vægter, som først bliver det vaer, strax gjøre Allarm med Piben og Anskrig, Brand, der, eller der, og Folkene alle steder udi Huse og Gårde, med Banken paa Døre og Porte, opvække, og den Vægter som nærmest har Post hvor Brand-Sprøiten er i Forvaring, og hvor Trommen er, besørger at Trommen strax røres og Brand-Redskabet henføres, og derefter forfølger dem til deres Post, og om Ilden er der, da at være behjælpelig med at redde og forrette hvad mueligt kan være til Ildens Dæmpning.

En tromme indgik altså som et værktøj til alarmering vedrørende ildebrand ligesom klokkeringning fra kirketårne.

Den gamle by tromme fra 1806

Til Vægternes funktioner hørte også at slå Kreds om Piskepælen paa Halmtorvet, naar en Forbryder blev "strøget til Kagen", som det hed, det vil sige: udstod den ham idømte Straf ved Svøbeslag, der undertiden gentoges gennem en Række af År. Ogsaa ved Henrettelser paa Amagerfelled maatte de opstille Vagter. Ved slig Lejlighed fik de noget extra, men deres Løn var ikke stort mere end et Par Daler om Ugen. Deres Hovedindtægt bestod nærmest i Sportler*², såsom ved at lukke Døre og Porte op for Folk, der kom for sent hjem, og i Reglen fik de ogsaa af Husejerne noget for at være påpasselige om Natten, hvortil kom en ikke ringe Indtægt i de Dusører,

som de ved Nyårstid og ved Kirkefester indsamlede hos Gadens Husbeboere. Mangen en Drikkeskilling faldt ogsaa af ved at se igennem Fingre med Kommersbrødre og lystige Fætre, der havde fået lidt mere at drikke, end de kunne tåle. Det skulle overhovedet gaa meget slemt til, naar Vægterne besluttede at foretage en Arrestation, da "der altid med denne var forbunden Tidsspilde og Ulejlighed."

*2 Sportler er ældre betegnelse for diæter eller gebyrer til offentligt ansatte personer for en ydelse, ofte i lokalforvaltningen.

For øvrigt have de som Vægtere Lov til at drive en lille Handel med frugt, grønt og kager. Vægterne skulle ogsaa passe tranlygterne, hvilke de skulle fylde. Der blev fra Københavns Materialgaard leveret dem et vist kvantum tran, "på hvilket de sikkert havde deres Fordel", og det antoges almindeligt, at de solgte en ikke ringe del deraf til stadens hørkræmmere. "Trantyn" var derfor et sædvanligt skældsord, hvormed de opvartedes under de forfølgelser, som de ikke sjældent var udsat for. Det er ikke usandsynligt, at talemåden "han er trannet" om en halvberuset har sin oprindelse derfra, at Vægterne, som det hed, drak sig fulde i tran, d. v. s. solgte Trannen og drak Pengene op.

Så længe de Tienesten ellers troelig og flittig opvarte, nyde de ugentlig til dem og deres Hund (som de dog udi en Snor, bunden i deres Bælte, bør holde ved sig) 1 Rdlr. 2 Mark, hvilke de efter Reparitions- og Indkrævnings-Listerne, selv hver Løverdags hos Beboerne indkræver og gjøre sig betalt, men det overskydende gjøres Regnskab for til Inspecteuren; saa nyde de og hvert tredie Aar en nye Mondour *3 med Tilbehør ligesom de andre Gade-Vægtere i Byen, hvilken Mondour de ikke uden i den Tid de ere paa deres Post, eller møder udi nogen Forretning paa Raadstuen eller Politie-Kammeret, må bære.

*3 Mondour er en ældre betegnelse for Mundering, uniform mm.

Vægternes påklædning omfattede oprindeligt en lang frakke med bælte om. Hovedbeklædningen har været forskellig. Den var først en temmelig flad hue uden skygge, senere blev en høj Læderkabuds med Knapper og Skygge den gængse hovedbeklædning. Og naturligvis lange støvler.

Til udrustningen hørte endvidere vægterpiben, hvormed assistance tilkaldtes eller ildebrand signaliseredes. Tillige havde enhver Vægter en nødlygte til antænding af tranlygterne, og endelig anvendtes det læderbælte, som de havde om Livet, til en særegen Brug nemlig til fastspænding af ellers ikke-transportable personer på en stige, som fire vægtere kunne bære til rådstuen. Desuden kunne en vægter have en hund, som han forventedes at holde tæt til sig, hvorfor hunden var sat i en kæde i vægterens bælte.

Til tjenesten om natten var de bevæbnet med en stok, omtrent som et kisteskaft, der i reglen var forsynet med jernpig, dels for at have en støttestav i glat føre, og dels for at kunne purre op i tranlamperne. Denne stok var tillige et slemt våben i en Vægters hånd og blev som oftest med eftertryk anvendt mod kåde spektakelmagere, urostifere og berusede.

Som det skrives af Davidsen: *Annaler vide at fortælle om Exempler paa knækkede Ledemod og slemme Læsioner, bevirkede ved Brugen af disse Stave. De benyttedes ogsaa til Signaler paa Stenbroen, naar Patrouillen passerede forbi.*

Vægteren behøvede således ikke at være bevæbnet med morgenstjerne for at knække misdæderes mod på skurkagtig opførsel. På afbildninger er Vægterne forsynet med de såkaldte *morgenstjerner*. Men dette Vaaben, der har sin oprindelse fra middelalderen, blev i de senere år kun benyttet så at sige til galla, f.eks. når vægterne i forening med politibetjente patruljerede på helligdage i byens gader for at påse, at bestemmelserne i helligdagsanordningen om butikernes lukning, arbejdsvognenes kørsel på gaden o.s.v. blev efterkommet, eller når de mødte på "kammeret" (vægtere skulle melde sig på politikammeret, når de tiltrådte deres vagt).

Vægterkorpset var Københavns vagtværn indtil 1863. Vægterne patruljerede gaderne om natten, hvor de, ud over at opretholde ro og orden, også sørgede for at opdaage ildebrande. De tændte og passede ogsaa gadebelysningen og sang ved hvert time-slag for at angive klokkeslættet.

Allerede af Christoffer af Bayerns stadsret fra 1443 fremgår det, at der var et organiseret vægterkorps, hvor vægterne skulle være på deres poster, når klokken ringede natten ind. Det blev tilsyneladende udvidet i 1567, da Frederik 2. tillod byen at tage flere duelige karle til vægtertjeneste.

I 1681 fik København sin første gadebelysning i form af tranlamper. Opgaven ved at tænde disse tilfaldt vægterkorpset, der blev udbygget to år senere. Der var ca. 500 tranlygter i København, og en lygteinspektør, ansat af magistraten.

Foto: Lokalavisen

Med forordningen af 23. juli 1683 blev korpset udvidet til at bestå af 68 mand, hvis daglige ledere var en vægterinspektør og en vægterløjtnant. Det var ogsaa i denne forordning, det blev bestemt, at vægterne hver time skal synge klokkeslættet.

I 1687 nedsattes en kommission for brand-, lygte- og vægtervæsenet. Lygtevæsenet kom til at høre under kommissionen. På samme tidspunkt indførtes lygte- og sprøjteskat. Kommissionens arkiv er ikke bevaret. Fra 1714 hørte lygtevæsenet under Overbrand- og vandkommissionen.

Mellem 1824 og 1826 var der nedsat en komité til at undersøge mulighederne for at afskaffe vægterkorpset til fordel for et moderne politikorps. I første omgang fik vægterkorpset dog lov til at bestå.

I 1840 var antallet af vægtene steget til 300 mand, et tal, der faldt markant kort tid derefter. I 1857 var antallet af vægtene styrtdykket til 174.

I 1863, ved en omordning af Københavns Politi, blev vægterkorpset ophævet. I stedet fik byen flere politibetjente, der fremover varetog vægternes opgaver. Dog oplyses det på Vægterlaugets hjemmeside, at den sidste vægter i Ribe gik sin runde i 1902.

Nutidens Vægtergruppe i Slangerup

Siden 1974 har der igen været vægtene i Slangerup.

Slangerup lokalhistoriske arkivs fotografier og skriftlige vidnesbyrd kan ligesom nutidens vægtene fortælle om Slangerups vægtergruppe, som etableredes i 1974 af disse stiftere: Christian Larsen, Ole Jensen, Jens Vesterlund og Mogens Christiansen, som syntes, byen med så megen historie burde have endnu et særkende, som kunne trække tråde tilbage til den stolte fortid.

De nuværende kræfter er siden 1974 Ole Jensen, fra 2001 Lars Friis Rasmussen, fra 2006 Ivan Mørck, fra 2010 Henrik Peter De Voss og nu (2019) vil en ny trommeslager, Henrik Pedersen, slutte sig til vægterne.

Vægterne i Slangerup begyndte som en særskilt enhed, der samarbejdede med byens øvrige arrangører af større begivenheder, som traditionelt omfatter hele Slangerup og omegn, og vægterne besluttede og beslutter fra event til event, hvad de ville deltage i. Med tiden blev Vægterne medlemmer under Lokalhistorisk Forenings paraply og deres event-kalender kom dermed til at rumme flere faste arrangementer.

Det første arrangement med deltagelse af den nyere tids vægtene var da de introducerede Buresømarchen i de omkringliggende byer i 1974. Desuden førte de fakkeltog til sportspladsen, hvor Skt. Hans-bålet ventede og siden har Vægterne bidraget til festlige eller højtidelige hændelser og mindedage i relation til byens liv.

Her følger et udpluk af en lang liste:

I 1984 Indvielsen af omfartsvejen.

I 1988 deltog vægterne ved fejringen af Slangerup Kirkes 400-års jubilæum.

Ved Almindelig Brand Banks 200-års jubilæum i Køge, hvor en Slangerup-borger, Mogens Hansen, var bankbestyrer, blev Vægterne inddraget.

At Vægterne skulle bidrage til festligheden, hvor Dronning Ingrid plantede et træ i Kratmølleskoven, var en selvfølge.

Tidligere var der i Slangerup et arrangement, som iværksattes af tidligere borgmester Bent Lunds frue i et samarbejde med Grænseforeningen hvert år den 4. maj, og første gang, hvor Vægterne deltog, var i Sønderjylland i 2004. Dette arrangement nedlagdes ved fru Lunds død.

I anledning af Kulturnatten i Hillerød i september hvert år, har Vægterne bidraget med afsyngning af et enkelt vers i ny og næ og de står klar ved slottet i nattens mørke, hvor mange stopper op i deres færd for at spørge om uniformen eller bese det frygtelige våben: Morgenstjernen. Der er altid besøgende, som interesseret spørger til, hvem vægterne er, hvad vægtene var, og hvor de kommer fra. Vægterne står i porten til slottet under den spøgelsestur, slottet har arrangeret. Vægternes deltagelse i Hillerød Kulturnat begyndte, fordi en søn af en af vægterne spillede fodbold med en anden dreng, som var søn af en mor, der arbejdede i en virksomhed i Hillerød, hvis leder var medarrangør af Kulturnatten. Sådan er flere af Vægtergruppens event-aftaler kommet i stand. Slangerup kommer på landkortet!

I 1988 arrangeredes tableauer fra Svenskekrigene med deltagelse af Vægterne og af ægte svenskere fra Slangerups venskabsby Mjölby!

I august 1995 ved afsløringen af Erik Ejegods statue.

Autocamperforeningens årlige træf.

I Pinsedagene er der hvert år Veterantræf i Græsted, hvor vægterne flere gange har bidraget til festlighederne. Efter opsplitningen af Græstedes veteranfest afholdes et tilsvarende træf kaldet TimeWinder i juni måned på Grønnesegård i Halsnæs Kommune. Slangerups vægtene kommer til dem, der inviterer – uden forskel. Altid med ved åbningen af smedjen i april!

Første søndag i advent, hvor vægterne er med ved tænding af juletræet. Vægterne går en runde i byen og ned til Brugsen, hvor de anmelder den store begivenheds snarlige igangsættelse. Derfra går de sammen med præsten og de kommende konfirmander fra kirken og slutter med fakkeltoget ude på pladsen foran det gamle rådhus (nu bibliotek og kommuneadministration), hvor træet tændes. Vægterne tager opstilling øverst på Rådhustrappen, hvorfra der holdes tale af præsten, borgmesteren, en politiker eller et medlem af Slangerup City- og Erhvervsforening.

Sidste søndag i advent deltager Vægterne igen ved det årlige julearrangement.

I 2004 ligeledes ved bekendtgørelsen af resultatet af afstemningen om tilhørsforhold ved den seneste kommunesammenlægning.

Byvandring ledsages af Vægterne.

Det sker nærmest aldrig, at vægterne ikke deltager i et arrangement, hvis Lokalhistorisk Forening kalder. Måske kan ikke alle vægtene være til stede, men man sender altid nogle!

Vægtergruppen støttes med en årlig bevilling fra Slangerup City- og Erhvervsforening.

Vægtergruppens udstyr

Ved vægtergruppens etablering i Slangerup var ingen uniformer til rådighed, så til at begynde med lejedes sådanne hos Aarhus Teater. Vægternes øvrige udrustning er kommet til efterhånden. Således fik man senest nøgler, for vægtene har ansvaret for aflåsning af byens porte til natten og åbningen igen om morgenen.

Senere syedes uniformer til vægterne i design fremstillet af skræddermester og specialist i egnsdragter, Knud W. Thomsen, Hjørring. Med indtægterne fra ”Slangefest” i 1986 forærede Borgerforeningen et eksemplar af den af hr. Thomsen designede vægteruniform til Slangerup Kommune, som straks lod Christian Larsen låne tøjet. I 1988 havde Slangerup Borgerforening samlet penge nok til, at alle vægtene kunne få deres egne dragter. Borgerforeningen var dannet i 1985 med det formål bl.a. at indsamle penge til disse dragter, og da målet var nået, besluttedes det i 1992 at nedlægge denne forening.

I øjeblikket udestår en lille lædertaske, som vægterne også ønsker sig til opbevaring af briller og bilnøgler.

Våbentilladelser gives hver gang, vægterne skal medvirke ved et arrangement. Måske kan der i fremtiden gives en generel våbentilladelse til vægternes våben, morgenstjernen?

Trommen

Oprindeligt havde trommen ikke direkte med vægterne at gøre, men var egentlig et værktøj tilhørende brandvæsenet, men praktisk nok blev det vægtene, der foretog alarmeringen, når der var ildebrand. Imidlertid brugtes den også til at oplyse borgere om væsentlige ting, der havde betydning for deres dagligdag og liv. Der var ikke mange indvånere i byerne, som kunne læse og skrive.

Slangerup har to gamle trommer, hvorom Ejegod Tidende har skrevet i både 2012 og 2016. Den tromme, der aktuelt er i funktion hos Vægterne er fra 1806 og stammer måske fra svenskekrigene i midten af 1800-tallet. Den er fremstillet af Mester Rosborg for 15 rigsdaler, og har kedel i messing, hvor den ældste tromme har trækedel.

I Slangerup ophører (fremgår det af John Madsens artikel i Ejegod Tidende nr. 1, 2016) trommeslagningen ca. 1906.

Den ældste tromme, den er fra 1600/1700-tallet, var i mange år forsvundet, men ved ihærdig eftersøgning udført af Lokalhistorisk Forenings første arkivleder, Anton Kaarup Nielsen, kom den for en dag, da Kaarup Nielsen besøgte dr.phil. Romose i det gamle mejeri på Kirketorvet (senere gelatinefabrikken, nedrevet i 1985). Romose nævnte, at han på loftet havde ’noget’ af en gammel tromme, som han ikke havde nænnet at smide ud. Godt for det! Resterne af den gamle tromme så ikke godt ud, da reiferne var knækket, og kun rester af snorene var tilbage og trommeskindet pakket sammen som var det indpakningspapir. Frederiksborg Amts Avis fra 1932 havde en notits, som fortalte, at trommen ikke i den seneste snes år havde været benyttet ved

Slangerup Borger- og Grundejerforenings Skt. Hans fest, da trommeskindet sprækkede efter den senest afviklede festlighed.

Den sandsynlige forklaring på, hvordan den gamle tromme endte på dr. Romoses loft er formentlig, at trommen, som den daværende Borgerforening havde påtaget sig at finde penge til vedligeholdelsen af, kom ud af brug da Borgerforeningen nedlagdes. Formanden for Borgerforeningen var mejeriejer Jespersen, og ejer af mejeribygningen blev senere dr.phil. Romose. Og, som John Madsen skriver, ”Takket være dr. Romoses pietetsfølelse for gamle ting, står vi i dag med et uvurderligt minde fra det gamle Slangerup”.

Trommen har været til undersøgelse på Nationalmuseet, hvor heraldiker Aage Wulf har gjort følgende observation:
”I 1716 var Dronningens Livregiment garnisoneret i Slangerup, men da de benyttede det store rigsvåben, kan de nok udelades. Endelig lå et kompagni fra Sjællandske Gvorbene Regiment i Slangerup omkring 1720, og det er muligvis denne militære afdeling, der har efterladt trommen, som derefter er optaget af Slangerup By”.

Den ”nye” tromme er endnu i dag et af Vægternes kendetegn.

Vægtergruppen i Slangerup er medlem af Dansk Vægterlaug og deltager hvert år i samlinger, som arrangeres af laugene efter en ’udbudsrunde’ til de vægtergrupper og deres byer, som alt efter interesse tilbyder værtskab. Medlemskabet indebærer Slangerups Vægtergruppes deltagelse i den årlige generalforsamling og optrædener i fællesskab med kolleger fra andre byer. Et fællesskab, som Vægterne sætter umådelig stor pris på!

Ivan Mørck,
Henrik Peter De Voss og
Lars Friis Rasmussen

Foto: Irene Nielsen

Kilder: Skriftligt oplæg fra Vægterne i Slangerup
Internet-sitet <http://docplayer.dk/74000915-Kjoebenhavns-vaegterkorps-og-vaegterversene.html>
Arkivmateriale fra Lokalhistorisk Arkiv, Slangerup
Ejegod Tidende 1. marts 2012 (som citerer Anton Kaarup Niensens erindringer) og Ejegod Tidende Nr. 1, 2016.

Løst og fast fra Den gamle Smedje

Af: Henny Bøgh

Redigering og foto: Irene Nielsen

Sæsonen i Den gamle Smedje sluttede officielt 1. søndag i Advent, hvor mange mødte op til et par hyggelige timer med kaffe og hjemmebakte kage. I smedjen var der ild i essen og spillemændene underholdt med julemusik i de gamle stuer, det blev en dejlig afslutning på en god sæson.

Jan E. Andersen og Karen Ipsen.

Trods lukningen slog vi dørene op til et lille arrangement den 20. december, hvor der igen var ild i essen og hvor vi bød på varm kakao med kold flødeskum og hjemmebag. Igen et par hyggelige timer med mange juleglade besøgende.

Blandt sommerens mange gæster var vi meget glade for at få besøg af Lis, der er datter af smedeparret, Anna & Oluf Hansen. Lis kom i selskab med flere familiemedlemmer og hun glædede sig over at gense sit barndomshjem og specielt over, at vi fra Lokalhistorisk Forening tog os

Kort tid efter dette besøg meddelte Lis's søn, Henrik, at hans mor gerne ville yde et sponsorat til os som tak for vores arbejde med at passe på hendes barndomshjem, hvilket naturligvis glædede os meget.

Vi var dog ved at tabe mælet, da vi modtog Lis's venlige sponsorat på ikke mindre end 100.000 kroner –

TAK - TAK - TAK.

Vi glæder os til at slå dørene op til en **ny sæson den 27. april**, men vil dog lige gøre opmærksom på, at der afholdes et lille arrangement **tirsdag den 26. februar**, hvor Frederikssund Bibliotek kommer forbi **mellem kl. 17 og 18**,

hvor der vil være "Højtlesning for voksne" – det kan anbefales at møde op, det er meget hyggeligt og vi serverer kaffe og kage til de fremmødte.

Slangerup Håndværker- & Handelsforening

1919 - 2019

Af: Jens Lindgreen

Redigering: Irene Nielsen

Slangerup & Omegns Håndværkerforening /Slangerup Håndværker- & Handelsforening /
Slangerup Erhvervsforening / Slangerup City- og Erhvervsforening.

Det er navne, som Handelsforeningerne i Slangerup har benyttet gennem 100 år.

Den 25. februar 1919 blev Slangerup & Omegns Håndværkerforening stiftet på Slangerup Gjæstgivergaard.

Den første bestyrelse bestod af bagermester Nielsen, tømrermester Hansen, Lauritz Andersen, tømrermester Lauritz Sørensen og malermester John Lindgreen med sidstnævnte som den første formand.

Den samlede liste over formændene følger her:

John Lindgreen	1919 - 1922	Edgar Andersen	1966 - 1969
Beicker	1922 - 1924	Eigil Andersen	1969 - 1973
Christoffersen	1924 - 1925	Erling Andersen	1973 - 1974
Bagermester Nielsen	1925 - 1927	Verner Larsen	1974 - 1976
Robert Nielsen	1927 - 1930	Peter Andersen	1976 - 1977
Emil Larsen	1930 - 1931	Knud Romanowski	1977 - 1984
Axel Andersen	1931 - 1933	Niels Frølich Nilsson	1984 - 2000
Robert Nielsen	1933 - 1937	Poul Axel Olsen	2000 - 2001
Th. Sørensen	1937 - 1947	Henrik Balle	2001 - 2003
Eilert Hansen	1947 - 1949	Steen Asgaard	2003 - 2005
Ejner Christiansen	1949 - 1952	Axel Dahl	2005 - 2007
Esbern Bluhme	1952 - 1953	Bo Eldrup	2007 - 2008
Bagermester Krause	1953 - 1956	Peter Nielsen	2008 - 2017
Edgar Andersen	1956 - 1963	Casper Larsen	2017 -
Arne W. Rasmussen	1963 - 1966		

I august 1919 blev det besluttet at oprette en Teknisk Skole i Slangerup for de lokale lærlinge.

Der blev ansat 3 lærere i september, lærer Alfred Nielsen, malermester A. Andersen og malermester John Lindgreen, som blev skolens leder.

Skolen blev nedlagt i 1958 på grund af manglende elever.

Ved en generalforsamling den 23. april 1924 ændredes forenings navn til Slangerup Håndværker - & Handelsforening, et navn der stadig står nævnt på den gamle fane.

I mange år var Slangerup Gjæstgivergaard rammen om dilettantafte-ner og revyer med kendte personer fra lokalområdet. Den første fandt sted i 1928 og har siden været en model for eftertiden.

Man arrangerede årlige fugleskydninger, hvor fuglekongerne fik ma-let skjolde, som blev ophængt på kroen og senere i Jørlunde Forsamlings- hus, og der var festlige og spændende udflugter for medlemmerne.

Ca. 1920/1930 Slangerup Håndværkerforenings sangkor på skovtur til Søllerød. (Navneliste forefindes).

Foreningen var meget interesseret i at blive repræsenteret i sognerådet og opstillede derfor en borgerliste.

Første gang blev Alex Johansen og Holger Frederiksen indvalgt og 4 år senere blev Peter Andersen og Poul Hansen nyvalgt, således at borgerlisten havde flertal i sognerådet og kunne vælge Alex Johansen som borgmester, hvilket fik stor betydning for Slangersups udvikling.

I de senere år har Niels Frølich Nilsson og Peter Nielsen været markante personligheder i henholdsvis Slangersup Erhvervsforening og den nuværende Slangersup City- og Erhvervsforening.

Der arrangeres årligt bankospil og der støttes op om Jazz festival og andre begivenheder i byen.
Vi håber, det kan vare ved i mange år endnu.

Vi vil fra vores forening ønske” hjerteligt tillykke” med de 100 år.

40 års jubilæet 1959 (Nummerbillede og navneliste forefindes).

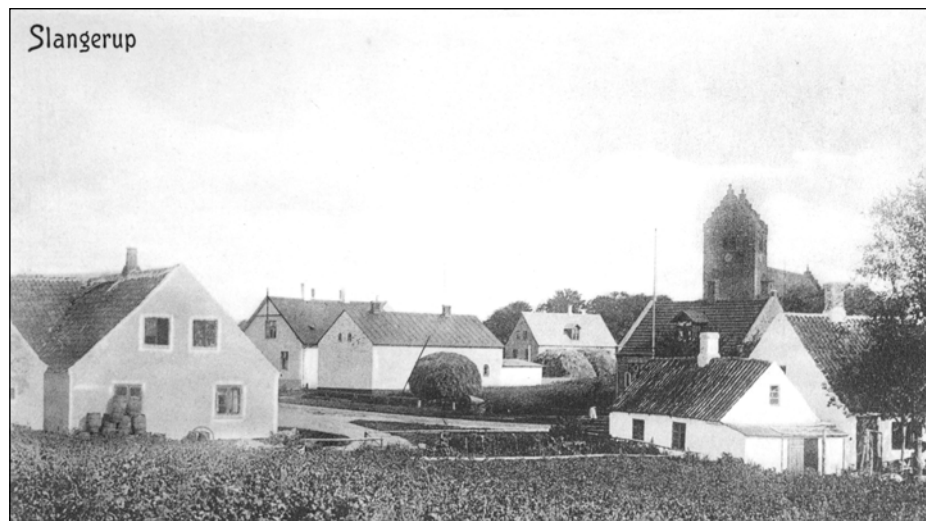

Foto: Knud Larsen

Bryggeriet, Hestetorvet 1

Af: Erik Hansen

Redigering: Irene Nielsen

Billedet herover kan dateres til tiden omkring 1900-1910.

Til venstre ses boligen til det gamle bryggeri på Hestetorvet. Huset minder meget om naboejendommen, Hestetorvet 3, som har årstallet 1824 stående på gavlen. Husene kan meget vel være opført omkring samme tid, men bryggeriet er kommet til senere.

Folketælling (Ft) 1840 omtaler en ung brygger, Anders Hansen, men i Ft-1845 er han slagter. Herefter skal man frem til Ft-1860 hvor **Jens Ernst Jensen** optræder som brygger. Han, og hans familie kom til Slangersup i 1841, men i de første mange år omtales han som daglejer eller arbejdsmand. Hans svigerfar var ølbrygger i Lille Lyngby og det har givetvis inspireret ham til at forsøge sig i faget. Han kan tidligst have etableret sig i sidste halvdel af 1850'erne, men det har åbenbart ikke været den store succes, for i efteråret 1860 flyttede familien til Gørlose, hvor han forsøger sig som høker. Det er heller ikke noget, han kan leve af. Han døde i 1879 i Slangersup.

I kirkebogen oplyses, at han er enkemand, tidligere husejer i Slangerup, senere hører i Gørløse, nu almisselem under Skævinge/Gørløse, men boende i Slangerup.

Jens Ernst Jensen var "papfar" til en pige, Sophie Hedvig Jensen, der i 1861 blev gift med en brændevinsbrænder, **Niels Petersen**, som året forinden var tilflyttet fra København. Han videreførte bryggeriet. **Niels Petersen** blev far til fem børn, første gang i 1862. I kirkebogen omtales han hver gang som husejer og ølbrygger. Ved en taksering i 1872 oplyses at boligen er 11,5 m x 7,5 m. Sidebygningen, selve bryggeriet er også nævnt.

Bryggeri tilsalgs.

Formedelst Svaghed agter jeg at sælge et mig tilhørende Bryggeri, som er drevet med Held i mange Aar, og om ønskes kan et lille Afbyggersted medfølge, naar virkelige Liebhabere henvende dem til
Brygger N. Petersen, Slangerup.

I 1882 er **Niels Petersen** 58 år gammel. Han annoncerer bryggeriet med tilhørende jord til salg. Samme år, altså 1882, blev hans datter, Birthe Sophie Jensine Petersen gift med manden på Lindegården, **Jacob Andersen** (den ældre).

Han overtog bryggeriet og kan nu kalde sig gårdejer og brygger. Han er da 50 år gammel og hans kone 20.

Niels Petersen fortsatte som avlsbruger andetsteds i Slangerup. Han døde i 1895.

Ft-1890 viser at hans bror, Jens, var bryggersvend og at hans søn var bryggerkusk, så bryggeriet har fortsat været i drift.

Jacob Andersen er 75 år gammel. Det er ikke bare alderen, der trykker, men også konkurrence fra større, udenbys bryggerier har indflydelse.

Bryggeri og Landejendom.

Mit i god Drift værende Bryggeri og Landejendom – 12 Tdr. Land – beliggende i Slangerup, Nordsjælland, er paa Grund af Alderdom meget billig til Salg.

J. Andersen,
Slangerup

Annonce, juli 1907

Annonce, oktober 1915

Hus i Slangerup.

Det gamle Bryggeri med en Del Inventar er til Salg for 4500 Kr. Passende til en Handelsmand eller en Mand, der har Brug for stor Stald- og Husrum. Overretssagfører H. M. Fjeldsted træffes paa Ejendommen Tirsdag og Fredag fra 3 til 5. Telefon 17.

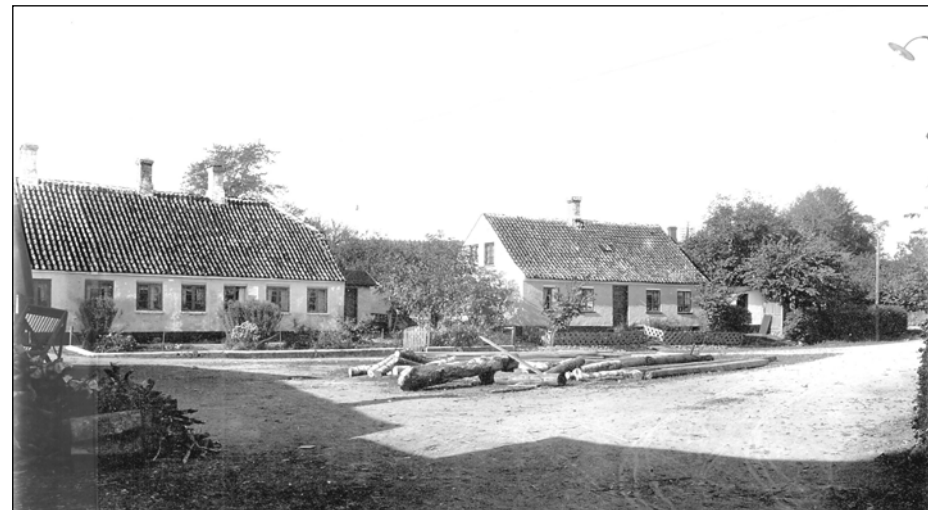
Ejendomssalg. Slangेरups tidligere Bryggeri er af Sabbærksejer Olsen, Slangेरup, købt for en Købesum af 4000 kr. Hr. Olsens Plan, som allerede er ved at blive realiseret, er at nedrive den gamle Bygning og i dennes Sted opføre en større Bygning med 3 Værelser Lejligheder til Sabbærkets Arbejderfamilier.

Annonce, januar 1916

Ejendomssalg. Slangेरups tidligere Bryggeri er af Savværksejer Olsen, Slangेरup, købt for en Købesum af 4000 Kr. Hr. Olsens Plan, som allerede er ved at blive realiseret, er at nedrive den gamle Bygning og i dennes Sted opføre en større Bygning med 3 Værelser Lejligheder til Savværkets Arbejderfamilier.

Endnu haves til Rest fra det gamle Bryggeri: 3 Stykker gode Trækar, 7-15 Tønder;

1 Stykke firkantet Jernbeholder, tjenlig til Vandbeholder og lignende, 1 Stykke dobbelt Dampkokekedel, ca. 10 Tønder; 1 Stykke Havreknuser, 1 Stykke lille Dampmaskine, 1 Stykke 6 Hektoliter Dampkedel. Det hele sælges yderst billigt.

Hestetorvet 1, til venstre. Savværksejer Olsens arbejderbolig som den så ud i første halvdel af 1900-tallet.

Annonce, juni 1916

Slangेरup Savværk.

Endnu haves til Rest fra det gamle Bryggeri:

3 Stkr. gode Trækar, 7-15 Tdr.;
1 Stk. firk. Jernbeholder, tjenl. til
Vandbeh. Og lign., 1 Stk. dobbelt
Dampkokekedel, ca. 10 Tdr.; 1 Stk.
Havreknuser, 1 Stk. lille Dampma-
skine, 1 Stk. 6 H. Dampkedel.

Det hele sælges yderst billigt.

”Slangerup i front”

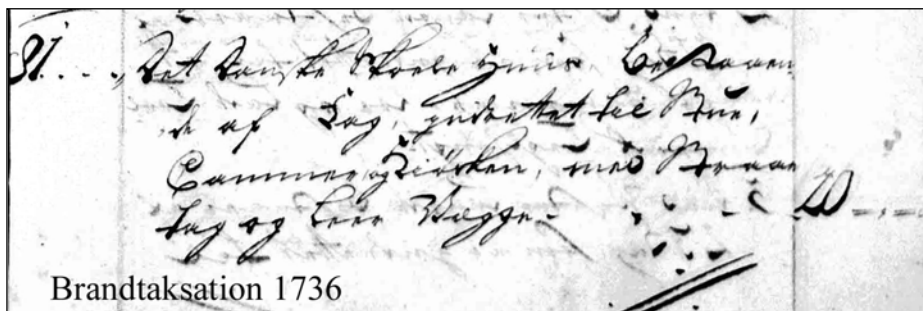
Af: Erik Mortensen

Redigering: Irene Nielsen

Hvordan byens brande i 1724 og -27 fik indflydelse på tidspunkt og form af ”Latinskolereformen” og oprettelsen af ”De Danske Skoler” i 1740.

I Slangerup havde Latinskolerne og De Danske Skoler eksisteret side om side i mange hundrede år, da Christian VI i 1733 ønskede at fremme en reform af Latinskolerne ved at nedsætte en kommission. En af deltagerne var Biskop Worm, Sjællands Stift, som fremsatte et forslag til reduktion af antallet af skoler ved at nedlægge de mindste, der fortrinsvis lå i de små købstæder.

I Slangerup var der i 1732 kommet en ny præst, J.D.Zwergius, som kunne konstatere, at byen var slået meget tilbage af de to brande i 1724 og -27, Den Danske Skole i Klosterstræde var brændt og først året før præstens ankomst havde en borger i Hillerød, Claus Ebbesen, søn af en Slangerup købmand, Ebbe Jensen, skænket byen et nyt hus i Kongensgade til Dansk Skole.

Det Danske Skole Huus bestaaende af _ Fag indrettet til Stue, Cammer og Kiøcken, med Straae Tag og Leer Vægge. 20 Rdl (Rigsdaler).

Kongensgade 7 (1731 – 1937) Til sidst Smedie.

Den Latinske Skole, som lå ved kirkens nordmur i det nuværende Kannikestræde, lige til venstre for den nuværende nordre indgang til kirkegården, havde i årene 1700 – 1735 kun haft 8 ordinære studenter og én privatist. Bl.a. dette sætter den nye præsts tanker i gang om at forbedre skolegangen i Slangerup. Han kender åbenbart også Biskop Worms tanker om en ”Kristendomsskole” og benytter nu forholdene i Slangerup til at fremme sine planer ved at sende en anmodning til Kongen d. 15 nov 1735 om at få lov til at nedlægge Slangerup Latinske skole.

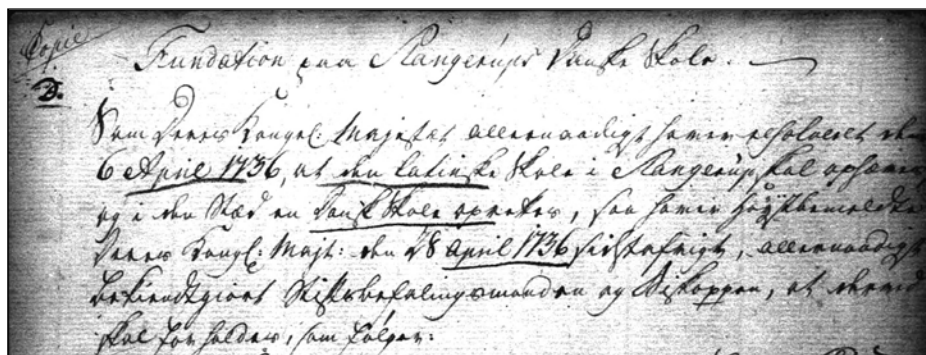
Zwergius anmodning bliver sendt videre til udtalelse hos Stiftøvrigheden, og biskoppen dér er jo Worm, der nu får lejlighed til at fremlægge noget, der svarer til sine egne synspunkter for Kongen.

Da Zwergius forslag også indebærer, at Latinskolernes midler overgår til ”Kristendomsskolerne”, ser kommissionen velvilligt på det og

sender det videre til Kongen med anbefaling.

Svaret fra Kongen kommer 15 mar. 1736 : Slangerups forhold skal reformeres straks. D. 6. apr. samme år fik Stiftøvrigheden ordre om at formulere et regulativ for Den Danske Skole i Slangerup; det forelå d. 13. apr. og godkendt af Kongen d. 28 apr. samme år.

Således fik Slangerup sin "Kristendomsskole" eller Danske Skole næsten 4 år før de andre små købstæder i landet. Og Foundationen, eller som det hedder nu, fundatsen, begyndte således (i kopi fra 1783) :

Hele fundatsen lød :

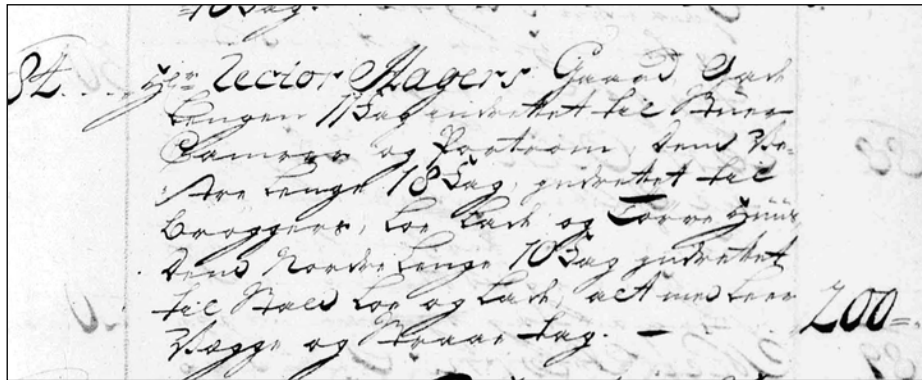
Fundation paa Slangerup Danske Skole.

Som Deres Kongl. Majestæt allernaadigst haver resolveret d. 6. April 1736, at den Latinske Skole i Slangerup skal ophøre og i den Sted en Dansk Skole oprettes, saa haver Høystbemeldte Deres Kongl. Majt. d. 28 April 1736 sidstafvigte, allernaadigst bekiendtgjort Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen, at derved skal forholdes som følger:

1. at udi Slangerup antages en Christelig og Beqvem Person til at undervise Byens Børn i deres Chatechismo, samt Skriven og Regnen.
2. De Fattige skal Sogne Præsten og Byfogden anvise ham, hvilke han haver at undervise uden ringeste Betaling.

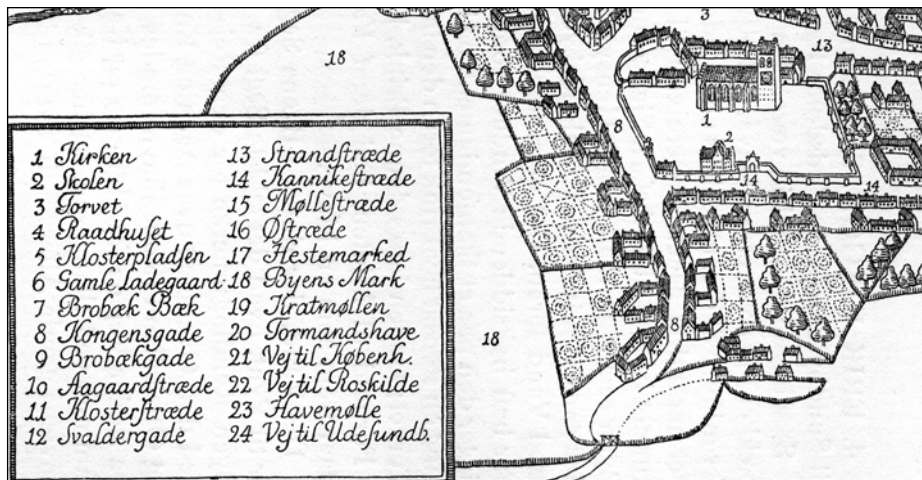
3. At de Børn, hvis Forældre var i nogenlunde god Stand, kan han ugl. for hver 2 skill. naar de lære at læse, men saafremt de lærer tillige at skrive og regne, da 4 skill. ugentlig.
4. Han skal saa derhen, at 4 å 6 af de fattige Børn kan tillige med ham betiene Sungen i Kirken, saavel naar Guds Tieneste holdes, som ved Liig Begiængelse og deslige.
5. End bør han hver Morgen begynde og om Aftenen ende sin Læsning med Kor Sang og Bøn, samt et Capitels Læsning af den Hellige Skrift, hvis Indhold, naar det er læst, han fortelig have at igientage for Børnene, samt formane dem til Herrens sande Frygt.
6. Saafremt Forældrene i Slangerup befindes ua_hlæssige eller uvillige at holde deres Børn i Skole, bør Sogne Præsten og Byfogden derom erindre dem, og naar deres Advarsler intet kan udrette, da angive det på behørlige Steder.
7. For sit Arbyde kan slig Skoleholder nyde, først til frie Bolig det Latinske Skoles Huus i Slangerup i hvilket han haver billige at holde Skole for Børnene, dernæst alt hvad Offre, Degne Penge og Accidentier, som Rector hidindtil haver nydt, Degne Traverne, imod af dem at lægge fra sig 30 Rdl aarligen, hvilket vil udgiøre i aarlig Løn for den Danske Skoleholder i det mindste Eet Hundrede Slette Daler (=50 Rdl).
8. Nuværende Hører i Skolen, som er utienelig til noget Embede, nyde sin Livs Tid, hvad han hidindtil haver haft, hvilket udgiør ungefær 18 Rdl, men naar han ved Døden afgaar, da skal sligt endnu tillægges de Danske Skoleholdere.
9. Til fattige Discipler i Slangerup Skole ere henlagde 25 Rdl. 4 Skill. aarlige Almisse, hvilket maa uddeles til Byens fattige Børn, helst til dem der forsynger Sungen i Kirken.
10. Af Slangerup Skoles Indkomster blive da tilbage imod 130 Rdl. med hvilke det kunde bero, indtil Commissionen om Skolerne naar sin Ende.

I pkt. 7 omtales Latinskoles hus som hjemsted for Danske Skole, men det kom næppe til at ske, for bygningen (vistnok den gamle kirkelade) var i dårlig tilstand og uegnet til skole. I stedet købte man 18 okt. 1736 den afgående Rektor Hagers gård med et stuehus på 11 fag, som blev bolig for Skoleholderen og skolehus. Det var forsikret for 200 Rdl.

Brandtaxationsprotokollen for Slangerup Købstad 1736
Præstestrædets nordre del.

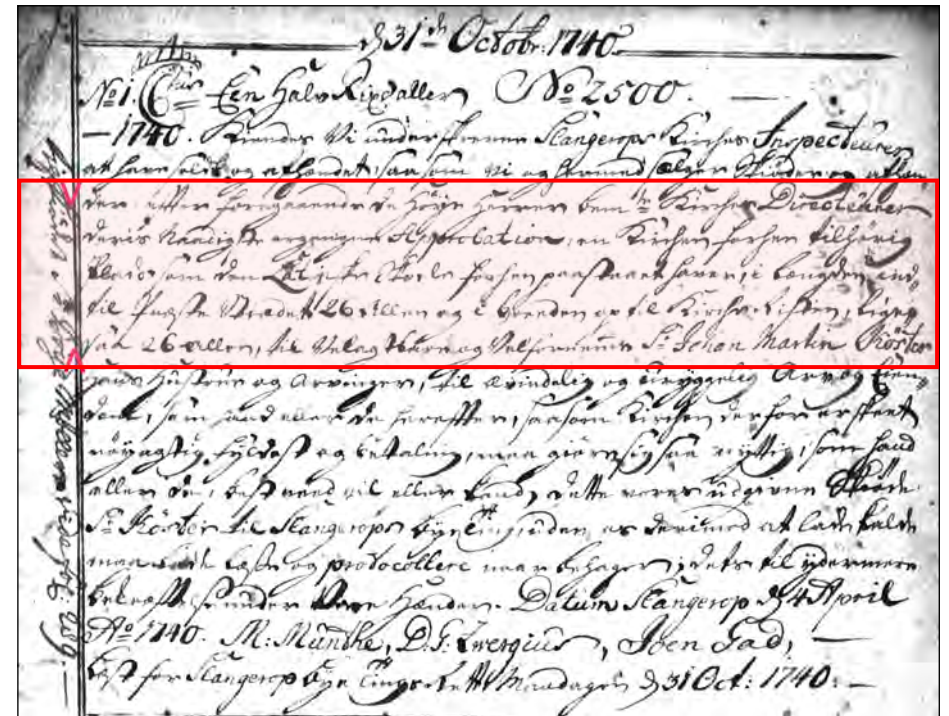
Den gamle Latinskole blev revet ned og materialerne, ifølge Arne Sundbo, solgt for 100 Rdl. Den findes med på Resens prospekt over Slangerup fra 1667 (set fra nord mod syd), hvor den ligger lige til venstre (øst) for den nuværende indgang ved Kannikestræde nr. 1.

Latinskolen har nr. 2 og ses lige neden for kirken

Prospektet skal man ikke fæstne alt for stor lid til, da tegneren næppe selv har været i byen og lavet skitsen. F. eks. er kirkemuren afsat helt ud til Kongensgade og Kannikestræde, den skulle have været på bagsiden af Latinskolen og fra dennes østre side gået sydover (opad på kortet) parallelt med Kongensgade. Dog er der en lille detalje, som nok er korrekt, i muren langs Kongensgade er der en lille port.

Latinskolens grund findes omtalt i den gamle Skøde- og Pante-protokol, hvor der i det tinglæste for året 1740, d. 31. okt. står bl.a.:

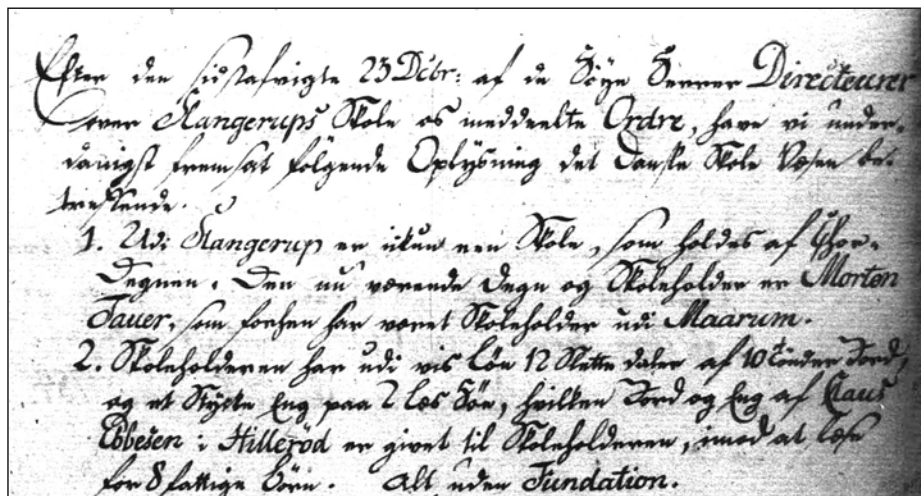
der efter foregaaende de Høye Herrer bemeldte Kirches Directeurer Deres naadigste ergangne Approbation, en Kirchen forhen tilhørig Plads som den Latinske Skole forhen paastaaet haver, i Længden indtil Præste Strædet 26 Allen og i Bredden op til Kirche Risten, lige-saa 26 Allen, til Velagtborne og Velforneme S^c Johan Martin Köster osv.

D.v.s. En grund på ca. 16 x 16 m

Den nævnte Johan Martin Köster, er en kirurg, som er tilflyttet 1737 fra Gundsø-magle. Samme år købte han en gård på det sydlige hjørne af Kongensgade og Præstestræde og var dermed nabo til Latinskolen. I Skøde-og Panteprotokollen kan man se, dels ved købet og senere i forbindelse med hans enkes salg af gården i 1752, at fra kirkens ringmur og ud til Kongensgade er der 43 Alen (ca. 27 m) og fra hjørnet og ned til Kirkestræde (ved den gamle indgang på Resen-kortet) er der 75 ½ Alen, langs Præstestræde 75 ¾ Alen fra hjørnet til det der nu kaldes Kirkegaard's Portstræde. Lægger man disse mål ind på et nutidigt matrikelkort, ses det, at Küster må have tilkøbt sig Latinskolen i forlængelse af sin egen grund og dermed er Resen-kortet korrekt med den detalje.

--o--

Om Danske Skoles videre skæbne kan man læse i skolens svar fra 1783 på et spørgeskema med 6 spørgsmål sendt fra Danske Kancelli.

Her vist den øverste del af svaret, nedenunder hele transskriptionen.

Efter den sidstafvigte 23 Dcbr: af de Høje Herrer Directeurer over Slangersups Skole os meddeelte Ordre, have vi underdanigst fremsat følgende Oplysning om det Danske Skoles Væsen betreffende:

1 Udi Slangersup er ikun én Skole, som holdes af Chor Degnen. Den nu værende Degen og Skoleholder er Morten Taur, som forhen har været Skoleholder udi Maarum.

2 Skoleholderen har, udi vis Lön 12 Slette Daler af 10 Tønder Jord, og et Stycke Eng paa 2 Læs Höe, hvilken Jord og Eng af Claus Ebbesen i Hillerød er givet til Skoleholderen, imod at læse for 8 fattige Börn. Alt uden Foundation.

Udi Aaret 1736 er af Slangersup Kirche kiöbt en Gaard til en Degen og Danske Skole Boelig, udi hvilken Skoleholderen boer frit, og til sammes Vedligeholdelse nyder aarlig 5 Rdl, som lignedes paa Byens Indvaanere. Iövrigt har Skoleholderen hverken Brænde eller andet frit. Alle donationer, som Skolen har, anföres samme til Indtægt i de aarlig afleggende Regnskaber uden at Læreren deraf nyder noget. Saavel af disse Donationer til Skolen, som den paa samme udstædte Foundation, følger herved rigtige genparter.

3 Af hvert Barn, som lærer at læse, faar Skoleholderen ugentlig 2 sk., og af de, som skrive og regne, ugentlig 4 sk. Disse Penge betales hver Löverdag, og skulle nogen udeblive, de 8 fattige undtagen, meldes det til Inspecteurerne. Skoleholderen alleene betragtet med de ovennævnte 12 slettedaler og 2 Læs Höe, i alt aarlig henved 24 Rdl.

4 Skoleholderen prøves og beskikkes af Hans Höjærværdighed Biskoppen, Inspecteurerne have Tilsyn at Børnene virkelig gaae i Skole, de Börn, hvis Forældre ere gandske uformuende, have fri Undervisning.

5 Foruden den beskikkede Skoleholder taales ei nogen at lære.

6 Børnene undervises i Luthers liden Catechismo, i Pontoppidans fortælling, og daglig læses et Capitel af Bibelen. Ved disse Undervisninger bringes de fleste saa langt, at de læse vel inden i Bogen, og kan giöre rede for Religionens Lærdomme.

Da vi med muligste Flid have undersøgt alt, hvad som kunde tiene til den forlangte Oplysning; saa haabe vi at samme de Høje Herrer Directeurerne naadigst optages.

Slangersup den 17 Januar: 1784

underdanigst
N Raben Schack Georg Krog
(Sognepræst) (Byfoged)

De anførte donationer, hvis afkast i renter indgaar i Skolens indtægt er efter de vedhæftede kopier :

1. Den ældste er Jacob Clausen, som d. 29 nov 1622 donerer 50 Rdl, hvoraf renterne skal tilfalde fattige Skolebørn.
2. Dernæst en fra 1647, hvor præsten i Raklev ved Kalundborg, Christen Christensen Herløf, som var født i Nr. Herlev og elev på Slangerup Latinskole fra 2. maj 1616 til 31 marts 1627 og samme skoles rektor fra 1637 til 1639. Han udtrykker taknem lighed overfor skolen ved at donere 50 Rdl, af hvis renter 15 Mark skal gå til brød til 2 fattige elever. Der skal gives 4 skilling til hver om ugen og de resterende 2 Mk deles mellem de to ovennævnte elever og udbetales op mod Julen.
3. Så er vi fremme ved d. 19 juli 1669, hvor Kirkens 4 Inspektører (Tilsynsførende) laver en Fond på 300 Slettedaler (150 Rdl.) En af dem er Thomas Kingo. Selve Fundatsen er affattet før Kingo d. 24 aug. 1668 officielt bliver udnævnt til præst i Slangerup, nemlig d. 28 maj samme år, det skyldes måske at den gamle præst, Søren Poulsen Judicær, var syg og døende på det tidspunkt. Fundatsen skulle først godkendes af Kongen og blev af ham endelig konfirmeret i 1669.

Også denne Fundats indeholder en nøje instruks om, hvordan der onsdag og lørdag skal uddeles til fattige børn 2 gange 11 skilling til købebrød klokken 10 i lærerens nærvær.

-- 0 --

Den tidligere rektor for Fredericia Gymnasium, Carl E. Jørgensen, skriver i en artikel om emnet "Latinskolereduktionen 1740" til slut :

*"Skoleforordningen af 17. april er et solidt og godt stykke arbejde, en milepæl i dansk skolevæsens historie. Den er på en gang et smukt produkt af mange menneskers samarbejde og af en enevældig konges vilje. Lidt anderledes stiller det sig med den ledsagende omstændighed, der har været hovedårsagen i nærværende undersøgelse: Nedlæggelsen af 40 Latinskoler. Her var forløbet mindre smukt, og enevælden egensidig. Ikke kommission og beregninger, ikke skolefolk og bystyre, ikke universitet og da slet ikke elever fik i virkeligheden nogen indflydelse: **nej reformens baggrund er Slangerups brand,***

biskop Worms fikse idé og først og sidst Christian VI's eget velmente ønske om at udbrede den rette kristne tro gennem konfirmation og en ny slags skoler: Kristendomsskoler."

Således har Slangerup og dens daværende præst, Zwergius, været medvirkende til at igangsætte de Danske Skoler i de små købstæder og dermed være med til at præge forløberen for Skolereformen i 1814, der så igen blev grundlaget for den nuværende Folkeskole.

Dét er vel bedre at være kendt for, end havnen, der aldrig har været der?

Foto: Rudolf Olsen

Slangerup Skole ca. 1935, siden Rådhus, Kommune administration og Bibliotek.

Kilder : Carl E. Jørgensen : "Latinskolereformen 1740"

Arne Sundbo : "Frederiksbunds og købstaden
Slangerups historie."

Rigsarkivet : "Arkivalier online", Brandtaxationer og Skoler.

Slangerup Lokalhistoriske Arkiv : Foto, Skøde- og
panteprotokol,
1738 – 1809.

Afsender:

ISSN: 1603-449X

LOKALHISTORISK FORENING *for* SLANGERUPEGNEN

KONGENSGADE 18 * 3550 SLANGERUP * TLF. 4735 2372
www.slangeruphistoriskforening.dk * e-mail: info@slangeruphistoriskforening.dk
Bank: 1551 120 4505

Medlemskontingent for 2018: 200 kr. årligt pr. husstand
Pensionister og efterlønnere 150 kr.

Bestyrelse		Tlf.
Jens Lindgreen	Formand, Turudvalg og foredrag	2783 0880
Irene Nielsen	Næstformand, Lokalarkivet, foto/scanning, redaktør E.T.	4060 3245
Torben Møller	Kasserer, udstilling	2251 3431
Henny Bøgh	Sekretær, Turudvalg og foredrag, Den gamle Smedje, udstilling	2099 5435
Jørgen Wammen	Den gamle Smedje, udstilling	2082 5435
Jan E. Andersen	Den gamle Smedje	2061 6225
Karsten Andersson	Turudvalg og foredrag, Lokalarkivet	4254 4006
Suppleanter	Jørgen Rasmussen, Susanne Havsholm og Aase Nielsen	

Lokalhistorisk Arkiv for Slangerupegnen, Kongensgade 18

Arkivleder Anne-Marie Jørgensen træffes på arkivet **torsdag kl. 13-17** 4735 2372

Bestyrelsen træffes på Arkivet **mandag kl. 9-12 og torsdag kl. 13-17**

Ring på tlf. 4735 2372 for at aftale eventuelle andre tidspunkter. Alle er velkomne.

Indgang i Kongensgade 18 (i Rådhushaven, bag biblioteket), følg de blå skilte.

Den gamle Smedje og udstillingen, Kongensgade 23

Første åbningsdag i 2019 er: Lørdag den 27. april.

Vi holder åbent *lørdage fra kl. 10 - 13.*

Se evt. opslag på porten.

Ønsker om at besøge Den gamle Smedje og udstillingen på andre tidspunkter, kan rettes til:
Henny Bøgh, tlf. 2099 5435

Ejgod Tidendes
redaktion: Bestyrelsen

**Ejgod Tidende udgives af
Lokalhistorisk Forenings Forlag
og udkommer kvartalsvis**